

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СХІДНОСТЕПОВИХ ГОВІРОК ПІВДНЯ ДОНЕЧЧИНИ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (50)

УДК 811.161.2'282.2'373

DOI:10.24144/2663-6840/2023.2(50).208–215

Клименко Н. Лексичні особливості східностепових говірок півдня Донеччини; кількість бібліографічних джерел – 11; мова українська.

Анотація. Східностепові говірки Донеччини привертають увагу дослідників як пізньою та неоднорідною історією заселення, так і географічним розташуванням, оскільки перебувають на периферії українського діалектного континууму.

Метою цієї статті є дослідження лексичних особливостей східностепових говірок півдня Донецької області за даними назв одягу і з'ясування можливості виділення цих говірок в окремий мікроареал.

Завданням цієї розвідки є аналіз структурно-семантичних особливостей назв одягу з ареальною проекцією; виявлення причин і закономірностей змінності зазначеної лексики в просторі; з'ясування спільних та відмінних рис обстежуваних говірок з сусідніми говірками; встановлення особливостей просторової поведінки східностепових говірок півдня Донецької області.

У статті проаналізовано особливості просторової поведінки українських говірок півдня Донеччини за даними назв одягу, що дозволяє стверджувати, що зазначені говірки є органічною складовою східностепових українських говірок. Ареальна характеристика побутової лексики в цій частині українського діалектного континууму засвідчує такі типи просторової поведінки назв одягу, як мінімальна диференціація, діалектна мозаїка. Тільки частина лексичних і семантичних репрезентованих лінгвістичних карт дозволяє виділити групу східностепових говірок на півдні Донецької області в південний мікроареал. Досліджувані говірки південного мікроареалу характеризується такими специфічними рисами: функціонування протиставних лексичних одиниць, що повністю або частково відрізняються від інших донецьких говірок; ізоглоси низки назв лексем мають продовження в нижньонаддніпряньських українських говірках; диференційною ознакою нерідко виявляються особливості семантичної структури аналізованих номенів; залучений до аналізу фактичний матеріал відображає наслідки міждіалектної взаємодії, що регулярно відбивається в новостворених діалектах; за переважної більшості загальнонародних або діалектних слів, поширених і в інших українських говорах, наявні лексеми вузьколокального характеру.

Ключові слова: східностепові говірки, лексема, сема, мікроареал, ареальна характеристика, південь Донеччини.

Постановка проблеми. Вивчення новостворених українських говорів залишається важливим завданням сучасного мовознавства. Особливий інтерес становлять східностепові говірки Донеччини, що привертають увагу дослідників як пізньою та неоднорідною історією заселення, так і географічним розташуванням, оскільки перебувають на периферії українського діалектного континууму. Зазначені чинники зумовили формування специфічних ознак донецьких говірок, що можуть бути спільними або відмінними з рисами інших новостворених українських говорів. Це актуалізує дослідження східностепових говірок, оскільки для української діалектології на сучасному етапі важливою є не тільки фіксація діалектної лексики українських говорів пізнього творення, а й вивчення їх репертуару в зіставному та порівняльному аспектах.

Актуальність вивчення лексичної системи східностепових говірок Донеччини посилюється ще й тим, що в умовах війни, розв'язаної Росією, лексикографічне та лінгвогеографічне опрацювання назв різних тематичних груп обстежуваних говірок набуває особливого значення, оскільки зібраний до 2014 року лексичний матеріал є незаперечним доказом належності донецьких говірок до українського діалектного континууму.

Аналіз досліджень. Дослідження східностепових говірок значно активізувалося наприкінці

XX – початку XXI ст., коли кафедра української мови та прикладної лінгвістики Донецького національного університету (нині – Донецького національного університету імені Василя Стуса) розпочала масштабну роботу щодо записування, опрацювання й систематизації зібраного фактичного матеріалу. Лексика різних тематичних груп стала предметом вивчення діалектологів: Л.Д. Фроляк [Фроляк 1992], З.Л. Омельченко [Омельченко 2006], Н.Б. Клименко [Клименко 2014], Н.П. Сіденко [Сіденко 2002], В.Ю. Дроботенко [Дроботенко 1999], Н.Г. Загнітко [Загнітко 2011], М.С. Кушмет-Бодаммер [Кушмет-Бодаммер 2017] та ін. Проте «необхідною умовою подальшого вивчення діалектної лексики є забезпечення не лише опису складу, структури, генезису одиниць окремих лексико-семантичних і тематичних груп, а й лінгвогеографічне й лексикографічне їх опрацювання» [Гриценко 1994, с. 4].

Щодо лінгвогеографічного вивчення лексики досліджуваних говірок, то на сьогодні маємо два тематичні регіональні лексичні атласи: «Атлас сільськогосподарської лексики східностепових говірок Донеччини» [Кушмет-Бодаммер 2017] та «Атлас побутової лексики (назви одягу) східностепових говірок Донеччини» [Атлас 2020].

Мета статті, завдання. Мета цієї розвідки – охарактеризувати лексичні особливості східностепових говірок півдня Донецької області й за даними

побутової лексики (назв одягу) дослідити можливість виділення цих говірок в окремий мікроареал.

Досягнення сформульованої мети передбачає розв'язання таких завдань: аналіз структурно-семантичних особливостей назв одягу з ареальною проекцією; виявлення причин і закономірностей змінності зазначеної лексики в просторі; з'ясування спільних та відмінних рис обстежуваних говірок із сусідніми говірками; встановлення особливостей просторової поведінки східностепових говірок півдня Донецької області.

Методи дослідження. Основним методом дослідження є описовий. Для виявлення спільних і відмінних рис лексики обстежуваних говірок із сусідніми говірками застосовано зіставний метод. Встановлення ареальної характеристики східностепових говірок півдня Донецької області здійснено з використанням лінгвогеографічного методу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз лінгвогеографічної проекції назв одягу східностепових говірок, проведений на основі карт «Атласу побутової лексики (назви одягу) східностепових говірок Донецької області» [Атлас 2020], дозволяє виділити три основні типи просторової поведінки назв народного побуту донецьких говірок: мозаїчний, мінімальної диференціації та окреслення певних діалектних мікроареалів.

До говірок південного мікроареалу відносимо східностепові говірки населених пунктів, розташованих на півдні Донецької області. З-поміж обстежених до таких належать говірки н.пш. М-Кач НА, Коз НА, Темрюк, Зел Яр, Фед, Комиш М, Мангуш, Черв М, Нов Бойк, Бз НА, Хом НА, Укр, що входять до складу Новоазовського, Нікольського (до 2016 р. Володарського), Мангушського (до 2016 р. Першотравневого), частково – Бойківського (до 2016 р. Тельманівського) районів Донецької області. На заході ці говірки межують з нижньонадніпрянськими українськими говорами, на сході – з нижньодонськими російськими діалектами, на півночі – зі східними та мар'їнсько-волноваськими східностеповими говірками [Атлас 2020, с. 11–12]. Розглянемо докладніше лексичні особливості східностепових говірок півдня Донецької області, які відносимо до південного мікроареалу.

Досліджувані говірки, як і іншим східностеповим, властива мінімальна диференціація, детермінована складністю виділення окремих мікроареалів через: функціонування майже в усіх говірках однієї назви як лексичного маніфестанта певної семи або співіснування в одній говірці декількох лексем на позначення однієї реалії.

Так, майже в усіх обстежуваних говірках, як і в інших східностепових, уживається одна назва як репрезентант сем: 'брудний одяг (загальна назва)' – *гр'азне* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 5 [Атлас 2020, с. 36]; 'старий одяг (загальна назва)' – *не^одбноска* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 7 [Атлас 2020, с. 38]; 'чоловічий кожух' – *ко^ожух* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 11 [Атлас 2020, с. 42]; 'довга шуба з натурального хутра' – *дохá* – у всіх східностепових говірках, що не є континуантами північно-

українських материнських говірок, у яких побутує фонетичний варіант *дохá* – картосхема 12 [Атлас 2020, с. 43]; 'короткий хутрянний (хутром назовні) рукавний зимовий одяг' – *подлушубок* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 13 [Атлас 2020, с. 44]; 'верхній формений одяг для військових' – *ш^енел'* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 32 [Атлас 2020, с. 63]; 'верхній одяг довгого крою, що одягається поверх сукні, костюма' – *пал'тó* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 33 [Атлас 2020, с. 64]; 'жіночий одяг без рукавів, на шлейках' – *саракван* – усі досліджувані говірки – картосхема 75 [Атлас 2020, с. 106]; 'в'язаний суцільний нагрудний одяг з високим коміром' – *джемпер* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 53 [Атлас 2020, с. 84]; 'чорне суконне коротке чоловіче пальто' – *москвічка* – у всіх досліджуваних говірках, що не є континуантами північноукраїнських материнських говірок, у яких побутує фонетичний варіант *москвічка* – картосхема 72 [Атлас 2020, с. 106]; 'халат на зав'язках' – *халат* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 74 [Атлас 2020, с. 105]; 'короткі панчохи' – *носки* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 96 [Атлас 2020, с. 127]; 'латаний одяг (загальна назва)' – *латане* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 112 [Атлас 2020, с. 143]; 'одяг для рук з відділенням для одного пальця' – *рукавиці* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 89 [Атлас 2020, с. 120]; 'рукавички з відділенням для кожного пальця' – *перчатки* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 91 [Атлас 2020, с. 122]; 'вузький пояс для підперезування чоловічих штанів' – *поясок* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 100 [Атлас 2020, с. 131]; 'зав'язана вузлом під коміром сорочки, блузки смужка тканини' – *галстук* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 122 [Атлас 2020, с. 153]; *повзунки* – 'одяг для немовлят у вигляді штанців із галейками й панчішками' – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 107 [Атлас 2020, с. 138].

Мінімальна диференціація обстежуваних говірок може бути зумовлена і вживанням в одній говірці дублетно-синонімічних назв, одна з яких часто збігається з літературним відповідником. Наприклад, 'спідниця (загальна назва)' – *сп'ідниця* і *йупка* – усі східностепові говірки Донецької області – картосхема 54 [Атлас 2020, с. 85]; 'полотняна спідниця' – *полот'н'ана сп'ідниця* і *полот'н'ана йупка* – у всіх досліджуваних говірках, що не є континуантами північноукраїнських материнських говірок, у яких побутують дублети *полот'н'ана сп'ідниця* і *полот'н'ана йупка* – картосхема 57 [Атлас 2020, с. 88]; 'частина одягу, яка облягає шию' – *ком'ір* і *воротник* – усі східностепові говірки Донецької області, що не є континуантами північноукраїнських говірок-основ, у яких функціонує фонетичний варіант *воротник* – картосхема 118 [Атлас 2020, с. 149].

Подібний характер просторової поведінки простежуємо й на семантичних картах, коли обсяг семантичної структури лексеми збігається в переважній більшості обстежуваних говірок. Напри-

клад, номен *pe^mtél'ka* найчастіше вживається в досліджуваних говірках з двома значеннями: 1) обшитий чи обкиданий нитками проріз на одязі для застібання гудзиків; 2) складений кільцем кінець нитки, мотузки і зав'язаний так, що його іншим кінцем можна зашморгнути, натомість значення 'дротяна петелька гаплика' входить до складу семантичної структури аналізованої лексеми значно рідше – картосхема 126 [Атлас 2020, с. 157]. Така однотипність лексичної реалізації окремих сем значно ускладнює диференціацію досліджуваних говірок.

Усі східностепові говірки є мінімально здиференційованими за даними лексики одягу й на тих семантичних картах Атласу, що демонструють відсутність певної назви в досліджуваних говірках. Це передусім стосується карт, на яких репрезентовано просторову поведінку лексем: *холодайка* '1) верхній жіночий одяг, довгополий і широкий, з фабричної тканини, на ваті; 2) верхній осінній жіночий одяг, довгополий і широкий, з фабричної тканини' – Нов Б, Хл В, ВН, Райгород – картосхема 18 [Атлас 2020, с. 49]; *баска* '1) верхній жіночий одяг з довгими рукавами, пошитий у талію, на зборах покритий плисом; 2) середньої довжини жіноча кофта, пошита у талію, розширена донизу; 3) ватяна безрукавка' – Кам'янка, Олекс В, Темрюк, Зел Яр, Укр – картосхема 15 [Атлас 2020, с. 46]; *ват'анка* '1) жіночий верхній ватний одяг середньої довжини, пошитий до вусів або з фалдами; 2) фуфайка' – Хр Сл, Дроб Л, Серг Сл, Воздв, Іскра, ЗГ ВН, Шевч ВН, ВП ВН, Є В, Павл М, Олекс М, Кат М, Кр Ст, Хл В, М-Кач НА – картосхема 20 [Атлас 2020, с. 51]; *зап'аска* '1) два полотнища домашнього ткання, уживані замість спідниці; 2) фартух; 3) святкова вовняна незшита спідниця; 4) робоча вовняна незшита спідниця; 5) тканина, яку залишають на швах для майбутнього використання' – Сів, Іскра, ЗГ ВН, Воздв, Хл В, Олг В, Н-мих М, Кир В, Нов Ст, Граб, Лис Амв – картосхема 56 [Атлас 2020, с. 87]; *порткі* '1) спідні чоловічі полотняні штани; 2) чоловічі полотняні штани (загальна назва)' – Серг Сл, Сел, Мик Г, Оп Яс, ЗГ ВН, Іскра, Бл Амв, Граб, ГО Бойк, Кр Ст, Бз НА, Мангуш, Роя – картосхема 65 [Атлас 2020, с. 96]. Наведені приклади свідчать, що східностепові говірки півдня Донецької області нічим не відрізняються від інших говірок досліджуваної частини українського діалектного континууму.

Труднощі у виділенні окремих східностепових мікроареалів зумовлені також функціонуванням в одній говірці більше двох назв одягу, до складу яких входять як фонетичні й словотвірні варіанти, так і дублетно-синонімічні номени, виникнення яких детерміновано міждіалектними та міжмовними контактами, а також впливом української літературної мови на діалектну. Це створює строкату, мозаїчну картину просторової поведінки назв одягу східностепових говірок Донецчини. Така ареальна характеристика властива репрезентантам сем: 'одяг (загальна назва)' – *од'аг // од'ежа* – Серг П, Добр Добр, Нескучне, Ник Бахм, Серг Сл, Мих П, Кир В, Кр Ст, Хл В, Коз НА, *од'аг // од'ів'ачка* – Андр Сніжне, *од'аг // од'ежа // од'ів'ачка* – Темрюк, Ко-

миш М, Воздв, Зв Бахм, Дроб Л, Вір Кост, Гром Балка, Мик П; *од'ежа // од'ів'ачка* – Укр, Дібр Ш, Гром Балка, РЯ Кост, Усп М; *од'ежа // о'д'ежа* – Сп-Мих, Ів Ол, Перв Яс; *од'ежа // уд'ів'ачка // барахл'о* – Петр Ст; *од'аг // од'ежа // ман'ат':а* – Шевч ВН, Павл М; *од'ежа // убр'ан':а* – Срібне, Олексіївка ВН; *од'аг // од'ежа // убр'ан':а* – Сел; *од'ежа // о'д'ежа // им'ат':а* – Нов Л; *од'аг // од'ежа // од'іж* – Зуївка, ЗГ ВН; *од'аг // од'ежа // вд'аг'ало* – Яр Л; *од'ежа // барахл'о // ман'атки* – Гром Балка; *од'ежа // од'о'жа* – Нов Б, Кл Бахм, Олекс В, Привілля – картосхема 1 [Атлас 2020, с. 32]; 'старий одяг (загальна назва)' – *лахм'іт':а // лан'ц'і // барахл'о* – Андр Сніж, Новотр В; *лахм'іт':а // лан'ц'і* – Бл Амв, Срібне, Граб, Сел, Кир В, ГО Бойк, Кат М; *лахм'іт':а // ляхм'от':а* – Сп-Мих, ЗК Добр, Перв Яс, Роя; *лахм'іт':а // ляхм'от':а // лан'ц'і* – ГО Бойк; *лан'ц'і // стар'е // гнідні'єки* – Кр Є; *лахм'от':а // лан'ц'і // хаб'от':а* – Олекс М; *лахм'іт':а // лан'ц'і // стар'е* – Андр ВН, Кр Є; *лахм'іт':а // лан'ци // стар'е* – Вір Кост; *лахм'іт':а // барахл'о* – Ник Бахм, Серд Ш, Райгород, Зуївка, Петр В, Хл В, Зв Бахм, Павл М; *лахм'от':а // др'ант'а* – ЗГ ВН, Іскра; *лахм'от':а // барахл'о* – Серг Сл; *лахм'іт':а // хаб'от':а // л'ахи* – Шах Яс, Кр Ст; *барахл'о // лан'ц'і // стар'е* – Яс; *лахм'от':а // лан'ц'і // хаб'от':а* – Мар; *лахм'іт':а // стар'е* – Коз НА, Андр ВН, Новоукр; *лахм'от':а // стар'іо // им'ат':а // барахл'о* – Зел Яр; *лахм'от':а // стар'іо // им'ат':а* – Темрюк; *лахм'от':а // стар'іо* – М-Кач НА; *лахм'іт':а // барахл'о // гнідні'єки // цур'я* – РЯ Кост; *лахм'іт':а // им'ат':а* – Микіл В – картосхема 2 [Атлас 2020, с. 33]; 'подраний одяг (загальна назва)' – *тр'ап'ія // др'анки // им'ат':а // др'ан'т'а* – Андр Сніжне; *др'ане // им'ат':а // дірк'і* – Арт Амв; *им'ат':а // тр'ап'ія // др'ан'т'а* – Лис Амв; *др'ане // р'ване // им'ат':а* – Олекс М; *др'ан'т'а // тр'ап'ія // им'ат':а* – Кр Ст; *др'ане // им'ат':а // ляхм'іт':а* – Св В; *дірк'і // тр'ап'іо // им'ат':а // др'ан'т'а* – Усп М; *им'ат':а // др'ан'т'а // гн'от':а* – Петр В; *тр'ап'іо // им'ат':а // др'анкі // др'ан'т'а* – Нов Л – картосхема 3 [Атлас 2020, с. 34]; 'святковий одяг (загальна назва)' – *нар'ад // празник'ове* – Розд Бахм, *празніч'не // с'в'атк'ове* – Шах Яс, *празніч'на од'ежа // празніч'не* – РЯ Кост, *нар'адне // празніч'не* – Коз НА, М-Кач НА, *нар'ад // нар'адне* – Гл Ст, ГО Бойк, *празник'ове // празніч'на од'ежа* – Роя, *нар'ад // с'в'атк'ове* – Гром Балка, Зл В, *нар'адне // празник'ове* – Ант М, *нар'ад // празніч'не* – Нов Ст, Олекс М, Мик В, *с'в'атк'ове // празник'ове* – Мих Ол – картосхема 4 [Атлас 2020, с. 35].

Отже, аналіз просторової поведінки назв одягу східностепових говірок півдня Донецчини на картах «Атласу» [Атлас 2020] свідчить про їх незначну диференціацію. Як типові східностепові говірки, на 25% лексичних і семантичних карт вони демонструють мозаїчну ареальну поведінку аналізованих явищ; на 44% лінгвістичних карт є мінімально здиференційованими. І тільки третина карт «Атласу» дозволяє простежити південний мікроареал східностепових говірок. Розглянемо докладніше діалектні особливості, що дозволяють виділити обстежувані говірки в південний мікроареал донецьких говірок.

1. На лінгвістичних картах «Атласу» східно-степові говірки півдня Донецької області можуть бути виділені в окремий південний мікроареал на підставі просторової поведінки назв: *бурм'ус* 'переважно чоловічий ватний одяг середньої довжини, пошитий у талію' – картосхема 16 [Атлас 2020, с.47], *душогра 'їйка* 'ватяна безрукавка' – картосхема 22 [Атлас 2020, с.53], *безрукавка* 'короткий безрукавний одяг із тканини' – картосхема 23 [Атлас 2020, с.54], *тал 'їйка* 'давній спідній жіночий нагрудний одяг, ліфчик' – картосхема 46 [Атлас 2020, с.77], *тón 'іки* 'взуття для дуже маленьких дітей' – картосхема 108 [Атлас 2020, с.139], *махра́* 'суцільний ряд ниток, шнурів, що вільно звисають на краях хустини' – картосхема 135 [Атлас 2020, с. 66], *пац'орки* 'неохайні, незачесані пасма волосся' – картосхема 136 [Атлас 2020, с.167], *кожушанка* 'жіночий кожух' – картосхема 10 [Атлас 2020, с. 41], *тулуб* 'довгий хутрянний (хутром усередину) рукавний зимовий одяг' – картосхема 9 [Атлас 2020, с. 40].

2. Географічне розташування, безперечно, позначилося на особливостях лексичної системи східностепових говірок півдня Донецької області. Назви одягу південного мікроареалу виявляють близькість до нижньонадніпряньських говірок, що відображено в таких основних рисах.

У східностепових говірках, розташованих на півдні Донецької області, зафіксовано ряд лексем, що вживаються й у нижньонадніпряньських українських говірках та повністю або частково збігаються за обсягом семантичної структури слова. Порівняймо: сх.-степ. *тал 'їйка* 'давній спідній жіночий нагрудний одяг, ліфчик' – картосхема 46 [Атлас 2020, с. 77] і н.-над. *тал 'їйка* 'ліфчик' [Чабаненко, IV, с. 119]; сх.-степ. *душогра 'їйка* 'ватяна безрукавка' – картосхема 22 [Атлас 2020, с. 53] і н.-над. *душогра 'їйка* 'безрукавка з овечої шкури або на ваті' [Чабаненко, I, с. 306]; сх.-степ. *сподники* 'чоловічі домоткані спідні штани з довгими холошами' – картосхема 66 [Атлас 2020, с. 97] і н.-над. *сподники* 'кальсони' [Чабаненко, IV, с. 93]; сх.-степ. *п'ідбóйка* 'підплічка, підкладка або вставка в сорочці народного крою від плечей до половини грудей і спини' – картосхема 83 [Атлас 2020, с. 114] і н.-над. *п'ідбóйка* 'підплічка' [Чабаненко, III, с.113]; сх.-степ. *ластови́ця* 'вставка під пахвами в чоловічих сорочках та верхньому жіночому одязі при особливому крої рукавів' – картосхема 84 [Атлас 2020, с. 115] і н.-над. *ластови́ця* 'ластка (вставка під пахвами в чоловічих сорочках та верхньому жіночому одязі при особливому крої рукавів)' [Чабаненко, II, с. 243]; сх.-степ. *пац'орки* '1) нитки, які вистрьопалися з одягу; 2) бахрома; 3) неохайні, незачесані пасма волосся' – картосхема 136 [Атлас 2020, с.167] і н.-над. *пац'орки* '1) нитки, шнурки, обірвані кінці одягу, що звисають; 2) ірон. незаплетені коси; пасма довгого, немитого волосся; 3) патьоки на стіні; 4) сліди страви на столі чи на одязі' [Чабаненко, III, с. 79].

Деякі назви одягу південної групи східностепових говірок є близькими до нижньонадніпряньських, однак не тотожними. Відмінності можуть спостерігатися у фонетичній структурі таких номе-

нів – порівняймо: сх.-степ. *холоша* // *халóша* 'частина штанів, яка надягається на одну ногу; холоша' – картосхема 67 [Атлас 2020, с. 98] і н.-над. *халóша* 'холоша' [Чабаненко, IV, с. 188]; сх.-степ. *тулуб* (звідка *толуб*) 'довгий зимовий одяг на хутрі, хутром усередину' – картосхема 9 [Атлас 2020, с.40] і н.-над. *толуб* 'довгий зимовий одяг на хутрі' [Чабаненко, IV, с. 128]; сх.-степ. *шир'інка* (*шир'ін'ка*) 'розпірка спереду чоловічих штанів' і н.-над. *шир'ін'ка* 'т.с.' [Чабаненко, IV, с. 235].

3. У південних східностепових говірках зафіксовано назви одягу, відомі й нижньонадніпряньським українським говіркам, але з відмінною семантичною структурою. Наприклад, сх.-степ. *опл'іч'а* 'підкладка або вставка в сорочці народного крою від плечей до половини грудей і спини; підплічка' – картосхема 83 [Атлас 2020, с. 114] і н.-над. *опл'іч'а* 'жіноча полотняна сорочка' [Чабаненко, III, с. 54]; сх.-степ. *плáхта* 'спідниця частково зшита з кількох полотниць' – картосхема 55 [Атлас 2020, с. 86] і н.-над. *плáхта* 'сукня' [Чабаненко, III, с. 128]; сх.-степ. *пáрка, пáрочка* '1) комплект жіночого одягу, який складається зі спідниці й кофти, пошитих з однакової тканини, 2) двоє осіб' – картосхема 71 [Атлас 2020, с. 102] і н.-над. *пáрка* 'зв'язані докупи два кулі, що використовуються для покриття будівель' [Чабаненко, III, с. 74].

4. У досліджуваних говірках наявні такі лексичні явища в тематичній групі назв одягу, поява яких може бути зумовлена різнодіалектними вкрапленнями в лексичну систему новостворених східностепових говірок. Наприклад, у говірках н. пп. Темрюк, Зел Яр, Фед, Укр, Комиш М, Мангуш, Черв М уживається назва *бурм'ус* 'переважно чоловічий ватний одяг середньої довжини, пошитий у талію', невідома майже всім іншим донецьким говіркам – картосхема 16 [Атлас 2020, с. 47]. Нижньонадніпряньським говіркам лексема *бурм'ус* відома з іншим значенням – 'зневажл. похмурий, мовчакуватий чоловік' [Чабаненко, I, с. 116]. Однак у полтавських говірках номен *бурм'ус* використовується на позначення одягу – порівняймо: полт. *бурм'ус* '1) довга одяга, яку надівають від дощу або снігу; 2) вид піджака; 3) довга жіноча старовинна одяга' [Ващенко, с.18]. У говірках н. пп. Темрюк, Зел Яр, Укр, Мангуш функціонує назва *козáчка* 'жіноче зимове півпальто', уживана також у західних східностепових говірках – картосхема 40 [Атлас 2020, с. 71] – іншим донецьким говіркам така назва невідома. У говірках н. пп. Темрюк, Зел Яр, Фед, Укр, Комиш М побутує лексема *кушáк* 'широкий чоловічий пояс, яким обв'язувалися під час важкої роботи', нерелевантна для більшості східностепових говірок – картосхеми 101, 102 [Атлас 2020, с. 132–133]. Але зазначена лексема відома іншим українським говорам – порівняймо: поліс. *кушáк* 'пояс ремінний широкий' [Лисенко, с.14], закарп. *кушáк* 'пояс чоловічий' [Матейко, с. 107]. Показово, що в східностепових говірках семантична структура номена *кушáк* зазнала варіювання й відповідно розділила обстежувані говірки Донеччини на говірки трьох типів: 1 – говірки, в яких лексема *кушáк* не вживається; 2

– говірки, в яких номен *кушак* побутує зі значенням ‘широкий чоловічий пояс, яким обв’язувалися під час роботи’; 3 – говірки, в яких зазначена лексема засвідчена зі значенням ‘широкий чоловічий пояс (переважно святковий) з китицями’ – картосхема 102 [Атлас 2020, с. 133].

5. Особливістю ареальної поведінки східно-степових говірок півдня Донецької області є нерегулярне протиставлення назв одягу західної й східної частин обстежуваних говірок. Таке протиставлення виявляється найбільше на лексичному й фонетичному рівнях. Прикладом може слугувати лексична реалізація семем: ‘жіночий піджак’ – *жи^екет* – Темрюк, Зел Яр, Фед, Укр і *жакет* – М-Кач НА, Коз НА, Комиш М, Мангуш, Черв М, Бз НА, Хом НА – картосхема 50 [Атлас 2020, с. 81] – порівняймо н.-над. *жескет* ‘т. с.’ [Чабаненко, III, с.311]; ‘чоловічий піджак’ – *п’инжак* – Темрюк, Зел Яр, Фед, Укр і *п’іджак* – М-Кач НА, Коз НА, Комиш М, Мангуш, Черв М, Бз НА, Хом НА – картосхема 51 [Атлас 2020, с. 82] – порівняймо н.-над. *пинжак* [Чабаненко, III, с. 110]; ‘видовжена жіноча безрукавка’ – *кирсет* – Темрюк, Зел Яр, Фед, Комиш М, Укр і *корсет* – Коз НА, Мангуш, Черв М, Бз НА, Хом НА – картосхема 49 [Атлас 2020, с.80]; ‘ватяна безрукавка’ – *дуюгр’ійка* // *т’єлогр’ейка* – Темрюк, Зел Яр, Фед, Укр і *т’юлогр’ейка* – М-Кач НА, Коз НА, Хом НА – картосхема 22 [Атлас 2020, с. 53]; ‘загальна назва спідниці’ – *сп’ідніц’а* – Темрюк, Зел Яр, Фед, Укр і *йўпка* – Коз НА, Хом НА, *сп’ідніц’а* // *йўпка* – М-Кач НА, Комиш М, Мангуш, Черв М, Бз НА – картосхема 54 [Атлас 2020, с.85]; ‘невелике простиральце, в яке загортають немовлят’ – *пел’ушка* – Фед, Укр, *пел’ушка* // *пел’онка* – Темрюк, Зел Яр, Комиш М і *пел’онка* – М-Кач НА, Коз НА, Мангуш, Черв М, Бз НА, Хом НА – картосхема 106 [Атлас 2020, с. 71]; ‘шматок тканини, яким обмотують ноги перед взуттям’ – *онуча* – Темрюк, Зел Яр, Укр, Фед, Комиш М і *онуча* // *порт’анка* // *обмотка* – Хом НА, *онуча* // *порт’анка* – М-Кач НА, Бз НА, *онуча* // *обмотка* – Коз НА, *порт’анка* – Мангуш, Черв М – картосхема 99 [Атлас 2020, с. 130].

Нерегулярне протиставлення східної й західної частин південної групи східно-степових говірок може бути зумовлене наявністю / відсутністю лексичної реалізації певної семи. Наприклад, номен *кобеч’ак* як репрезентант семи ‘накидка на голову від холоду та дощу’ вживається тільки в східній частині говірок півдня Донеччини, натомість східно-степовим говіркам н. пп. Комиш М, Темрюк, Фед, Укр, Зел Яр така назва невідома – картосхема 70 [Атлас 2020, с. 101].

6. До лексичного репертуару аналізованої тематичної групи східно-степових говірок півдня Донецької області належать як лексеми, що збігаються з загальнонародними відповідниками (*од’аг, кофта, сп’ідніц’а, штани, сўкн’а, сорочка, вишита сорочка, полот’н’а сорочка, поясок, бурка, накидка*), так і ті, що можна кваліфікувати як регіоналізми (*п’инжак, кохта, жи^екет, хвартух*) та локалізми. У східно-степових говірках південного мікроареалу зафіксовано й декілька назв вузько-

локального характеру: *д’іл’ака* ‘спідниця з риболовецької сітки’ (Бз НА), *ви^енси^ерада* ‘довгий рукавний плащ з водостійкої тканини’ (М-Кач НА, Укр, Темрюк, Зел Яр, Фед), *т’іраса* ‘жіноче пальто вільного крою’ (Петр Ст, М-Кач НА). До східно-степових локалізмів, що виникли внаслідок модифікації семантичної структури слова і вживаються в говірках півдня Донецької області, можна віднести назву *р’абчик* ‘морячка смугаста натільна сорочка, звичайно трикотажна’ (М-Кач НА, Коз НА).

Висновки. Аналіз репертуару, семантичної структури та лінгвогеографічної проєкції назв одягу, які функціонують у говірках на півдні Донецької області, дозволяє стверджувати, що зазначені говірки є органічною складовою східно-степових українських говірок. Ареальна характеристика побутової лексики в цій частині українського діалектного континууму засвідчує такі типи просторової поведінки назв одягу, як мінімальна диференціація та діалектна мозаїка. Тільки 30 % лексичних і семантичних карт «Атласу побутової лексики (назви одягу) східно-степових говірок Донеччини» дозволяють виділити східно-степові говірки Донеччини в південний мікроареал. Досліджувані говірки південного мікроареалу характеризуються такими специфічними рисами: функціонування протиставних лексичних одиниць, які повністю або частково відрізняються від інших донецьких говірок; ізоглоси низки назв лексем (*тал’ійка, дуюгр’ійка, п’ідбійка, кожушанка, п’инжак*) мають продовження в нижньо-наддніпрянських українських говірках; диференційною ознакою нерідко виявляються особливості семантичної структури аналізованих номенів (*опл’ич’а, плáхта, парка / парочка*); залучений до аналізу фактичний матеріал відображає наслідки міждіалектної взаємодії, що регулярно відбивається в новостворених діалектах; за переважної більшості загальнонародних або діалектних слів, поширених і в інших українських говорах, наявність лексем вузьколокального характеру (*ви^енси^ерада, т’іраса, д’іл’ака, р’абчик*).

Окреслення південного мікроареалу обстежуваних говірок є почасти умовним, оскільки потребує додаткової аргументації даними інших тематичних груп лексики. Хоча такі дослідження вже здійснені на матеріалі сільськогосподарської лексики [Кушмет-Бодаммер 2017, с.196–199] та назв їжі, напоїв [Загнітко 2011, с.16–17], для повної картини необхідно надалі простежити просторову поведінку назв інших тематичних груп лексики в східно-степових українських говірках Донеччини.

Скорочення назв обстежених населених пунктів Донецької області

(назви населених пунктів і районів подано станом на 2023 рік)

Андр Сніжне – смт Андріївка м. Сніжне, **Арт Амв** – Артемівка Амвросіївського району, **Ант М** – Антонівка Мар’їнського району, **Бз НА** – Безіменне Новоазовського району, **Бл Амв** – Благодатне Амвросіївського району, **Бл В** – Благодатне Волноваського району, **Вас Амв** – Василівка Амвросіївського району, **Вільне** – Вільне Волновасько-

го району, **Вільх Ш** – Вільховчик м. Шахтарська, **Вірівка** – Вірівка Добропільського району, **Вір Кост** – Віролюбівка Костянтинівського району, **ВН** – Велика Новосілка, **Воздв** – Воздвиженка Покровського району, **ВП ВН** – Вільне Поле Великоновосілівського району, **Гл Ст** – Глинки Старобешівського району, **ГО Бойк** – Греково-Олександрівка Бойківського (до 2016 р. Тельманівського) району, **Гр Бал** – Громова Балка Олександрівського району, **Граб** – Грабське Амвросіївського району, **Дібр Ш** – Дібрівка Шахтарського району, **Дм Ш** – Дмитрівка Шахтарського району, **Добр Добр** – Добропілля Добропільського району, **Дроб Л** – смт Дробишеве Лиманського (до 2016 р. Краснолиманського) району, **Є В** – Єгорівка Волноваського району, **Зв Бахм** – Званівка Бахмутського (до 2016 р. Артемівського) району, **ЗГ ВН** – Зелений Гай Великоновосілівського району, **Зел Яр** – Зелений Яр Нікопольського (до 2016 р. Володарського) району, **Зл В** – Златоустівка Волноваського району, **ЗК Добр** – Золотий Колодязь Добропільського району, **Зуївка** – смт Зуївка м. Харцизька Шахтарського району, **Коз НА** – Козацьке Новоазовського району, **Ів Ол** – Іверське Олександрівського району, **Іванівське** – Іванівське Бахмутського (до 2016 р. Артемівського) району, **Іскра** – Іскра Великоновосілівського району, **Кам'янка** – Кам'янка Добропільського району, **Кат М** – Катеринівка Мар'їнського району, **Кир В** – Кирилівка Волноваського району, **Кл Амв** – Кленівка Амвросіївського району, **Кл Бахм** – Кліщіївка Бахмутського (до 2016 р. Артемівського) району, **Коб** – Кобилівка м.Вуглегірськ, **Комиш М** – Комишувате Мангушського (до 2016 р. Першотравневого) району, **Кр Є** – Кринички (до 2016 р. с. Петрівське) м. Єнакієве, **Кр Ст** – Краснопілля Старобешівського району, **Красногор** – Красногорівка Мар'їнського району, **Кум Ст** – Кумачеве Старобешівського району, **Лис Амв** – Лисиче Амвросіївського району, **Мангуш** – смт Мангуш, **Мар** – Мар'їнка, **Мик В** – Миколаївка Волноваського району, **Мик Г** – Микитівка м. Горлівки, **Мик П** – Миколаївка Покровського (до 2016 р. Красноармійського) району, **Микіл В** – Микільське Волноваського району, **Мих Ол** – Михайлівка Олександрівського району, **Мих П** – Михайлівка Покровського району, **М-Кач НА** – М-Качкари Новоазовського району, **Нескучне** – Нескучне Великоновосілівського району, **Ник Бахм** – Никифоровка Бахмутського (до 2016 р. Артемівського) району, **НЗ Ст** – Новозар'ївка Старобешівського району, **Н-мих М** – Новомихайлівка Мар'їнського району, **Нов Бойк** – Новоселівка

Бойківського (до 2016 р. Тельманівського) району, **Нов Л** – Новоселівка Лиманського (до 2016 р. Краснолиманського) району, **Нов Ст** – Новоселівка Старобешівського району, **Новотр В** – Новотроїцьке Волноваського району, **Новоукр** – Новоукраїнка Мар'їнського району, **Н-петр ВН** – Новопетриківка Великоновосілівського району, **О-К Кост** – Олександрівка Костянтинівського району, **Олг В** – с. Ольгинка Волноваського району, **Ол В** – Оленівка Волноваського району, **Олексіївка ВН** – Олексіївка Великоновосілівського району, **Олекс В** – Олександрівка Волноваського району, **Олекс М** – смт Олександрівка Мар'їнського району, **Оп Яс** – Опитне Ясинуватського району, **Павл М** – Павлівка Мар'їнського району, **Перв Бойк** – Первомайське Бойківського (до 2016 р. Тельманівського) району, **Перв Яс** – Первомайське Ясинуватського району, **Петр В** – Петрівка Волноваського району, **Петр П** – Петрівка Покровського району, **Петр Ст** – Петрівське Старобешівського району, **Плат В** – Платонівка м.Волновахи, **Привілля** – Привілля Слов'янського району, **Райгород** – Райгородок Слов'янського району, **Рідкодуб** – Рідкодуб Лиманського (до 2016 р. Краснолиманського) району, **Розд Бахм** – Роздолівка Бахмутського (до 2016 р. Артемівського) району, **Роя** – Роя Мар'їнського району, **РЯ Кост** – Русин Яр Костянтинівського району, **Св В** – Свободне Волноваського району, **Сел** – Селидове, **Серг П** – Сергіївка Покровського (до 2016 р. Красноармійського) району, **Серг Сл** – Сергіївка Слов'янського району, **Серд Ш** – смт Сердите Шахтарського району, **Сів** – Сіверськ Бахмутського (до 2016 р. Артемівського) району, **Сонц П** – Сонцівка Покровського (до 2016 р. Красноармійського) району, **Сп-Мих Ол** – Спасько-Михайлівка Олександрівського району, **Срібне** – Срібне Покровського (до 2016 р. Красноармійського) району, **Ст В** – Степне Волноваського району, **Ст-мих М** – Старомихайлівка Мар'їнського району, **Темрюк** (у 1948-2016 рр. Старченкове) Нікольського (до 2016 р. Володарського) району, **Укр** – Українка Нікольського (до 2016 р. Володарського) району, **Усп М** – Успенівка Мар'їнського району, **Фед** – Федорівка Нікольського (до 2016 р. Володарського) району, **Хл В** – Хлібодарівка Волноваського району, **Хр Сл** – Хрестище Слов'янського району, **Хом НА** – Хомутове Новоазовського району, **Черв М** – Червоне Мангушського (до 2016 р. Першотравневого) району, **Шах Яс** – Шахова Ясинуватського району, **Шевч ВН** – Шевченко Великоновосілівського району, **Яр Л** – Ярова Лиманського (до 2016 р. Краснолиманського) району, **Яс** – м.Ясинувата.

Література

1. Грищенко П.Ю. Ареальне варіювання лексики. Київ: Наукова думка, 1990. 272 с.
2. Дроботенко В.Ю. Функціонування лексем на позначення окремих елементів ридильного обряду на Донеччині. *Лінгвістичні студії*. Донецьк: Вид-во ДонДУ, 1999. Вип. 5. С.272–276.
3. Загнітко Н.Г. Назви їжі, напоїв у східностепових говірках Донеччини: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Донецьк, 2011. 19 с.
4. Клименко Н.Б. Основні тенденції членування східностепових говірок Донеччини за даними лексики одягу. *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст*. Київ: Вид-во Ін-ту НАН України, 2014. С. 224–229.

5. Клименко Н.Б. Атлас побутової лексики (назви одягу) східностепових говірок Донеччини. Покровськ: ДВНЗ «ДонНТУ», 2020. 200 с.
6. Кушмет-Бодаммер М.С. Діалектологічний портрет Донеччини: кінець 2014 р. (сільськогосподарська лексика). Тернопіль: Крок, 2017. 260 с.
7. Кушмет-Бодаммер М.С. Атлас сільськогосподарської лексики східностепових говірок Донеччини. Тернопіль: Крок, 2017. 204 с.
8. Омельченко З.Л., Клименко Н.Б. Матеріали до словника східностепових українських говірок. Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2006. 114 с.
9. Сіденко Н.П. Лексико-семантична група найменувань підвищеного рельєфу в східностепових говірках Центральної Донеччини. *Лінгвістичні студії*. Донецьк: Вид-во ДонДУ, 2002. Вип.9. С.213–218.
10. Фроляк Л.Д. До питання про лексичну типологію та диференціацію говірок Північного Приазов'я (назви дерев). *Структура і функції граматичних і лексичних одиниць*. Київ: НМКВО, 1992. С.78–84.
11. Фроляк Л.Д. Українські східностепові говірки Донеччини. Дрогобич: Посвіт, 2013. 400 с.

Список джерел та їх умовних скорочень

Атлас – Клименко Н.Б. Атлас побутової лексики (назви одягу) східностепових говірок Донеччини. Покровськ: ДВНЗ «ДонНТУ», 2020. 200 с.

Ващенко – Ващенко В.С. Словник полтавських говорів. Харків, 1960. 107 с.

Грінченко – Грінченко Б.Д. Словарь української мови. Київ, 1996–1997. Т.1–4.

Лисенко – Лисенко П.С. Словник польських говорів. Київ: Наукова думка, 1972. 260 с.

Матейко – Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник. Київ: Наукова думка, 1996. 196 с.

References

1. Hrytsenko P.Yu. (1990) Arealne variuvannia leksyky [Areal Variation of Vocabulary]. Kyiv: Naukova dumka. 272 s. [in Ukrainian].
2. Drobotenko V.Yu. (1999) Funktsionuvannia leksem na poznachennia okremykh elementiv rodylnoho obriadu na Donechchyni [The functioning of Lexemes to Denote Certain Elements of the Birth Ceremony in Donetsk Region]. *Linhvistychni studii*. Donetsk: Vyd-vo DonDU. Vyp. 5. S. 272–276 [in Ukrainian].
3. Zahnitko N.H. (2011) Nazvy yizhi, napoiv u skhidnostepovykh hovirkakh Donechchyny [Names of Food and Drinks in Eastern Steppe Dialects of Donetsk Region]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukrainska mova. Donetsk. 19 s. [in Ukrainian].
4. Klymenko N.B. (2014) Osnovni tendentsii chlenuvannia skhidnostepovykh hovirok Donechchyny za danymy leksyky odiahu. Dialekty v synkhronii ta diakhronii [The Main Trends in the Classification of Eastern Steppe Dialects of Donetsk Region according to the Vocabulary of Clothing.]: zahalnoslovianskyi kontekst. Kyiv: Vyd-vo In-tu NAN Ukrainy. S. 224–229 [in Ukrainian].
5. Klymenko N.B. (2020) Atlas pobutovoi leksyky (nazvy odiahu) skhidnostepovykh hovirok Donechchyny [Atlas of Household Vocabulary (Names of Clothing) of Eastern Steppe Dialects of Donetsk Region]. Pokrovsk: DVNZ «DonNTU». 200 s. [in Ukrainian].
6. Kushmet-Bodammer M.S. (2017) Dialektolohichniy portret Donechchyny: kinets 2014 r. (silskohospodarska leksyka) [Dialectological Portrait of Donetsk Region: end of 2014 (Agricultural Vocabulary)]. Ternopil: Krok. 260 s. [in Ukrainian].
7. Kushmet-Bodammer M.S. (2017) Atlas silskohospodarskoi leksyky skhidnostepovykh hovirok Donechchyny [Atlas of the Agricultural Vocabulary of Eastern Steppe Dialects of Donetsk Region]. Ternopil: Krok. 204 s. [in Ukrainian].
8. Omelchenko Z.L., Klymenko N.B. (2006) Materialy do slovnyka skhidnostepovykh ukrainskykh hovirok [Materials for the Dictionary of Eastern Steppe Ukrainian Dialects]. Donetsk: Vyd-vo DonNU. 114 s. [in Ukrainian].
9. Sidenko N.P. (2002) Leksyko-semantychna hrupa naimenuvan pidvyshchenoho reliefu v skhidnostepovykh hovirkakh Tsentralnoi Donechchyny [Lexico-semantic Group of Names of Elevated Relief in Eastern Steppe Dialects of Central Donetsk Region]. *Linhvistychni studii*. Donetsk: Vyd-vo DonDU. Vyp.9. S.213–218 [in Ukrainian].
10. Froliak L.D. (1992) Do pytannia pro leksychnu typolohiiu ta dyferentsiatsiiu hovirok Pivnichnoho Pryazovia (nazvy derev) [On the Issue of Lexical Typology and Differentiation of North Azov Idioms (Names of Trees)]. *Struktura i funktsii hramatychnykh i leksychnykh odynits*. Kyiv: NМКВО. S.78–84 [in Ukrainian].
11. Froliak L.D. (2013) Ukrainski skhidnostepovi hovirky Donechchyny [Ukrainian Eastern Steppe Dialects of Donetsk Region]. Drohobych: Posvit. 400 s. [in Ukrainian].

Spysok dzherel ta yikh umovnykh skorochen

Атлас – Klymenko N.B. (2020) Atlas pobutovoi leksyky (nazvy odiahu) skhidnostepovykh hovirok Donechchyny [Atlas of Household Vocabulary (Names of clothing) of Eastern Steppe Dialects of Donetsk Region.]. Pokrovsk: DVNZ «DonNTU». 200 s. [in Ukrainian].

Vashchenko – Vashchenko V.S. (1960) Slovnyk poltavskykh hovoriv [Dictionary of Poltava Dialects]. Kharkiv. 107 s. [in Ukrainian].

Hrinchenko – Hrinchenko B.D. (1996–1997) Slovar ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language]. Kyiv. T.1–4 [in Ukrainian].

Lysenko – Lysenko P.S. (1972) Slovnyk poliskykh hovoriv [Dictionary of Polissya Dialects]. Kyiv: Naukova dumka. 260 s. [in Ukrainian].

Mateiko – Mateiko K. (1996) Ukrainskyi narodnyi odiah: Etnohrafichni slovnyk [Ukrainian Folk Clothing: Ethnographic Dictionary]. Kyiv: Naukova dumka. 196 s. [in Ukrainian].

LEXICAL FEATURES OF EASTERN STEPPE DIALECTS OF SOUTH OF DONETSK REGION

Abstract. Eastern steppe dialects of South of Donetsk region attract the attention of researchers both due to the late and heterogeneous history of settlement and due to its geographical location since they exist on the periphery of the Ukrainian dialect continuum.

The purpose of this article is to study the lexical features of the Eastern steppe dialects of the Southern Donetsk region based on the names of clothes and to clarify the possibility of separating these dialects into a specific microarea.

The task of this research is to analyse structural and semantic features of clothing names via areal projection; to identify the reasons and regularities of the variability of the specified vocabulary in space; to elucidate common and distinctive features of the dialects under study and neighboring dialects; to establish the features of the spatial behavior of the Eastern steppe dialects of the South of Donetsk region.

The article analyses the peculiarities of the spatial behavior of the Ukrainian dialects of South of Donetsk Region based on the names of clothes, which allows us to assert that the mentioned dialects are an inherent component of the Eastern steppe Ukrainian dialects. The areal characteristics of everyday vocabulary in this part of the Ukrainian dialect continuum attest to such types of spatial behavior of clothing names as: minimal differentiation and dialect mosaic. Only a part of lexical and semantic represented linguistic maps allows us to distinguish a group of Eastern steppe dialects in the South of Donetsk region into the Southern microarea. The dialects of the Southern microarea are characterized by the following specific features: the functioning of contrasting lexical units that are completely or partially different from other Donetsk dialects; isoglosses of a number of lexeme names continue in Lower Dnipro Ukrainian dialects; the peculiarities of the semantic structure of the analysed nouns often turn out to be a differential feature; the factual material included in the analysis reflects the consequences of dialect interaction which is regularly reflected in newly created dialects; common and dialect words used in other Ukrainian dialects dominate but there are also lexemes of a narrow local nature.

Keywords: Eastern steppe dialects, lexeme, seme, microarea, areal characteristic, South of Donetsk region.

© Клименко Н., 2023 р.

Наталія Клименко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовної підготовки Донецького національного технічного університету, Луцьк, Україна; natalia.klymenko@donntu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-4407-4306>

Nataliya Klymenko – Candidate of Philology, Associate Professor of Language Training Department in Donetsk National Technical University, Lutsk, Ukraine; natalia.klymenko@donntu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-4407-4306>